

T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
İLAHİYAT FAKÜLTESİ
İslam Felsefesi Anabilim Dalı

VII. KUTLU DOĞUM SEMPOZYUMU

(TEBLİĞLER)

19 NİSAN 2004
ISPARTA

S.D.Ü. İLAHİYAT FAKÜLTESİ
İslam Felsefesi Anabilim Dalı Başkanlığı
Bilimsel Toplantılar Yayın No: 2

TERTİP HEYETİ
S.D.Ü. İLAHİYAT FAKÜLTESİ
İslam Felsefesi Anabilim Dalı Başkanlığı

Prof. Dr. İsmail YAKIT (Başkan)
Doç. Dr. Kemal SÖZEN
Dr. Nejdet DURAK
Bilgehan Bengü TORTUK

EDITÖR
Prof. Dr. İsmail YAKIT

ISBN 975-7929-92-1

Kapak ve İç Düzen
Nejdet DURAK

BASKI
Tuğra Matbaası, (0246) 224 14 68

Yayınlanan tebliğlerin dil, üslûp ve ilmî sorumluluğu yazarlarına aittir.
Yayınlanan tebliğler kaynak gösterilmek şartıyla iktibas ve atıf şeklinde kullanılabilir.

©SDÜ İlahiyat Fakültesi İslam Felsefesi Ana Bilim Dalı-2006

İSTEME ADRESİ
S.D.Ü. İlahiyat Fakültesi İSPARTA
Tel: (0246) 211 45 50

İNŞİKAK-I KAMER HÂDİSESİNE YORUM ETİĞİ VE ANLAM BÜTÜNLÜĞÜ AÇISINDAN YAKLAŞIM

Yrd. Doç Dr. İshak ÖZGEL

Yorum etiği günümüz itibariyle yeterince tartışılan bir konu değildir. Kendi tefsir literatürümüze/ tarihine baktığımızda ise müfessirlerin bu hususta belirli bir bilince / hassasiyete sahip olduklarını görmekteyiz. Geçmiş müfessirlerin, tefsir ve tevil ayırımı yapmaları, herhangi bir ayetin yorumunda öncelikle, varsa farklı görüşleri aktarmaları, ardından gerekçelerini belirterek kendi tercihlerini ortaya koymaları, daha önemlisi tefsir veya tevilin Allah'ın muradını açığa çıkarma olduğu bilinci ile "Allahu a'lem bi's-sevap" ifadesini kullanmaları ve benzeri tavırlar onlarda belirli bir oranda yorum etiği hassasiyeti bulunduğu işaretlerindedir.

Buna mukabil günümüzde bir çok yorumda siyah ve beyaz renklerin hakim olduğu gözlemlenmekte, farklı yorumların muhtemel olduğu durumlarda bile "bu ancak budur" gibi kesin ifadelerin veya "Kur'an'da böyle bir şey yok" gibi yorumcunun kendisini metnin sahibi konumuna koyarak metin üzerinde tek otoriteymişçesine tavırlar sergilediğine sıkça rastlanmaktadır. Halbuki göndericisi sonsuz ilim sahibi Allah olan bir metin hakkında söz söylemek oldukça itina ve dikkat isteyen hassas bir konudur. Zira Kur'an yorumcusunun sözleri nihai olarak Allah'ın sözü gibi algılamakta, dini hatta dünyevi davranış alanlarında bağlayıcılık arz etmektedir.

Kur'an yorumunda neredeyse "ne söylersen gider" tarzı yorum sürecini dışlayan, doğrudan kişisel kanaatleri tek hakikat gibi aktaran bir tavır, sonuçta Kur'an anlayışları kaosu oluşturmaktadır ki: bu kaostan kurtulmak ve daha sahih bir Kur'an yorumuna ulaşmak için Kur'an tefsiri alanında yorum etiğini daha fazla tartışmamız gerekmektedir.

Yorum etiği, karşılıklı iletişim gerçeği üzerine oturmaktadır. Yorumcunun, yorumun nesnesi ile muhatap kitle arasında üstlendiği köprü

vazifesi ortaya üç yönlü bir iletişimi çıkarmıştır. Yorum etiği, en genel ifade ile bu ilişkiler arasında gözetilmesi gereken bir takım kurallar bütünüdür. Yorum etiğine giriş sadedinde söylemek gerekirse, bu kuralların ilk safhası, yorumcunun muhataplarını doğru ve düzenli bilgilendirilmesidir.

Yorumcu, yorumladığı metin veya yorumun nesnesi ne ise o şey, gerek kelime seçimi gerekse söz dizimi açısından veya anlamı taşıyan unsurları nedeniyle birden fazla anlama / yoruma mütehammil ise öncelikle muhatabını bu konuda bilgilendirmelidir. Ardından yorumcunun, kendi yorum yöntemi hususunda da muhataplarını bilgilendirmesi, muhatabın ne tür bir bilgi ile karşı karşıya olduğunu bilmesi açısından önemlidir. Zahiri ve batini tefsir yorumları, bu açıdan dikkat çekici bir örnektir. Çünkü bu iki yorum yöntemi arasında gerek elde edilen bilginin değeri gerekse metin tasavvuru açısından önemli farklar vardır.

Bilgilendirme aşamasının ardından yorumcunun kendi kanaatini aktarması gelir. Bu aşamada da yorumcunun özellikle tartışmalı durumlarda kişisel kabulünü icmalî de olsa deliller muvacehesinde ortaya koyması önem arz eder. Böylece yorumunu, muhataplara daha tutarlı ve dürüst bir şekilde aktarmış olacak, muhatabın yorumu algılama ve kabulü bilgiliye ve delile dayalı olma imkanı oluşacaktır. Böylece muhatap, bu konuda farklı yorumlar ile karşılaşınca bocalamayacak, neyi ne için kabul ettiğini bilecek ya da neden kabul etmediğinin farkında olacaktır. Aksi davranışlarda muhatap kitle, farklı yorumlarla karşılaşınca şaşırmakta ve daha önceki bilgisi sadece kabule dayalı olduğu için kimi zaman önceki yorumcuya karşı kimi zamanda yorumun nesnesine karşı güveni sarsılmaktadır. Günümüzde medyada ilgili ve ilgisiz kişiler tarafından Kur'an yorumlarının yapılması sonucu Kur'an'a ve müfessirlerine karşı bu tür bir güven bunalımının varlığı bu tavırla ilişkilidir.

Yorum yöntemlerinin yoğun olarak tartışıldığı Batı dünyasına baktığımızda bu konuda önemli açılımlar sağlandığını görmekteyiz. Hermeneutik adı altında toplayabileceğimiz bu çabaların yorum etiği açısından özenli bir tahlili, İslâm dünyasına özellikle yorum esnasında ne oluyor sorusunu sorma gibi önemli bir katkı sağlayacaktır. Yorum sürecinin sorgulanması, sonuçta yorumcuya metne karşı sorumluluk, muhataplarına yönelik hesap verebilirlik gibi yorum etiğinin temelini oluşturan prensipleri kazandıracığı gibi, muhataplara da tercihlerini ön yargılara / kabullere göre değil, bilgiye delile dayalı olarak yapma imkanı tanıyacaktır.

Yorum Süreci Açısından Kur'an Yorumu

Bilindiği gibi her yorumda yorumlanan ve yorumcu olmak üzere iki temel unsur vardır. Söz konusu yorum Kur'an olduğunda yorumlayan, bir insan, yorumlanan ise, Allah'ın insanlığa indirdiği kelamı, Kur'an olmaktadır. Her iki unsurun özellikleri yorumun dayanaklarını belirlemektedir. Şöyle ki; Yorumlanan metnin Arapça olması, tasvir etme, emretme, bilgilendirme gibi hitap şekillerini ihtiva etmesi, belirli bir dönemde indirilmiş olması gibi mahiyet ve üslup özellikleri ile yorumlayanın insan olması hasebiyle, belirli bir zihin yapısı, bilgi birikimi gibi onu oluşturan bir yaşam bütünlüğünün mahkumu olması yorum sürecinde etkin olan başat unsurlardır.

Her dönem yorumunu daha iyi kavrama imkanı sağlayan bu esasları değerlendirdiğimizde yorumda çoğu zaman metin ve zihin gerilimi yaşandığı buna bağlı olarak da farklı yorumların ortaya çıktığını ve yorumların değiştiğini görmekteyiz. Sözelimi savaşlar çağında İslâm'ın savaşçı, "i'lay-ı kelimatullah" esaslı bir din olduğu şeklindeki yorum revaç bulurken, hümanist ve barışçılığın önemsendiği özellikle de 11 Eylül saldırıları sonrası İslâm'a yöneltilen eleştiriler altında savunma mekanizması ile, barışçıl bir İslâm dini yorumu daha fazla kabul görmektedir.

Yorumun bu denli farklı kutuplarda dolaşmasını sınırlamak, değişimler karşısında daha tutarlı ve geçerli bir yoruma ulaşmak mümkün müdür? sorusu pek çok kişinin cevap aradığı bir problemdir. Bu soruya verilen cevaplardan birisi de yorumda metne daha fazla yer veren ve onu çekim merkezine koyan bir yöntem arayışıdır. Bir diğer ifade ile bu arayış, zihin dünyası ile metin arasında oluşan çatışmayı, metnin bütünlüğü, üslubu ile aşmaya çalışmaktır.

Bu arayış çizgisinde biz de tebliğimizde bu yöntemi örnekleme tarzında bir deneme yapacak ve kutlu doğum vesilesi ile de inşikak-ı kamer hadisesini ele alacağız. Zira inşikak-ı kamerin anlatıldığı ayetinin yorumunda da bize göre zihin ve metin gerilimi söz konusudur. İnşikak-ı kamer, yaygın görüşe göre tabiatüstü / harikulade bir olay olduğu için Kamer suresi 1-6 ayetlerinden oluşan ayet grubunda birinci ayette mazi sigası kullanılmış olmasına rağmen bu olayın geçmişte olduğu ya da kıyamet yakınlaşınca gerçekleşecek olaylardan olduğu şeklinde iki farklı yoruma mütehammil gözükmektedir.

İnşikak-ı kamer hadisesi, Kur'an'da, Mekke'nin erken dönemlerinde nazil olan Kamer suresinin ilk ayetlerinde anlatılmaktadır. Mekki surelerin genel karakteristiğine sahip olan bu surede ana hatlarıyla kıyamet mevzu edinilmiş,

insanlara, onları kötülüklerden alıkoyacak nice haberlerin gönderildiği, fakat onların bunlara aldırmadıkları, kıyamet kopunca gerçeği anlayacakları aktarılmış, bu gerçek, geçmiş kavimlerin hakikatten, mu'cizlerden yüz çevirmeleri ve akıbetleri anlatılarak pekiştirilmiştir. Mekke müşriklerinin de benzer tavırlar içinde olduklarına ve uğrayacakları akibete vurgu yapılmıştır.

Bu surenin başında yer alan “Ay yarıldı” ifadesi özellikle son dönemlerde olmak üzere ihtilafa neden olmuştur. Müfessirlerin büyük çoğunluğu bu ayete, geçmiş zaman kipi anlamı verilmesi gerektiğini savunarak, Hz. Peygamber devrinde Mekke’de vuku bulmuş bir mucizeyi bildirdiğini kabul etmişler, bu görüşlerini, ayette geçmiş zaman kipinin kullanılması, “Ay yarıldı” ifadesini müteakiben, müşriklerin bir mucize görüncé ondan yüz çevirip “*Bu eskiden beri devam ede gelen bir büyüdür*”¹ demelerinin, anlamlı olması için ay yarılmasının gerçekleşmiş olması gerektiği gibi argümanlar ile delillendirmişlerdir. Bu hususta meşhur, hatta kimilerine göre tevatür derecesine ulaşan haberleri de kendi görüşlerinin tarihi delilleri kabul etmişlerdir.²

Buna mukabil, en erken dönemlerde Hasanü'l- Basrî ve Ata b. Ebi Rebah' a dayanana ancak modern zamanlarda daha fazla rağbet gören diğer bir görüşe göre “Ay yarıldı” ifadesi ile gelecek zaman kastedilmiştir. Buna göre ayette ayın kıyamete yakın veya kıyamet kopacağı esnada yarılacağı ifade edilmektedir. Ayette mazi kipinin kullanılması haberin kesinliğini vurgulamak içindir ve başta Nahl suresinin ilk ayeti olmak üzere Kur'an'da bunun başka örnekleri de vardır.

Bu görüşü benimseyenler, ay yarılması olayının herkes tarafından görülmüş olması gerektiğini, halbuki bu konuda ne tarihi bir vesika ne de bilim tarihi kitaplarında bir kayıt ya da gözlem olduğunu ayrıca fiziksel olarak da Ay üzerinde bu tür değişimin izlerinin gözlemlenemediği gibi tamamen zihni bazı deliller ileri sürmektedirler. Bunlara göre bu konuda islami literatürde yani islam tarihi ve hadis kitaplarında yer alan rivayetler de sağlıklı değildir. Zira bu herkes tarafından görülmesi gerektiği halde sahabeden sayılı kişilerden rivayet edilmiştir, bunların bir kısmı da olay zamanında olayı görebilecek kişilerden değildirler. Bu konuda daha aşırıya gidip de bu haberleri “İsrailiyat” olarak tanımlayanlar da olmuştur.

¹ 54/Kamer/2

² Bu hadise muhtelif hadis kitaplarında yer alan rivayetlerde anlatılmaktadır. Bkz. Buhari, *Tefsir*, 54, 1; Müslim, *Sıfatü'l-Münafikin*, 44-45; Tirmizi, *Tefsir*, 54; Ahmed b. Hanbel, I, 447 v.d.

İkinci yorumun dayandığı en temel delil, inşikak-ı kamerin Hz. Muhammed devrinde vuku bulmuş bir mucize olarak kabul edilmesinin, müşriklerin hissî mucize taleplerine karşı Kur'an'ın onların isteği doğrultusunda cevap vermeyişi gerçeğine aykırı olmasıdır.

Bu konuda bir üçüncü görüş daha da vardır ki buna göre de “Aydın yarılması” ifadesi hakikat anlamında değil “iş açık oldu” şeklinde mecaz anlamda kullanıldığıdır. Aydın yarılması ay doğduğu esnada zulmetin yarılması anlamına gelmektedir. Açık ve belirgin olmaktan kinayedir. Çünkü Araplar, belirgin olan işte ayı örnek gösterirlerdi. Nitekim karanlığın yarılmasından dolayı sabaha felak ismi verilmiş, bu kökten türemiş olan infilak yerine de inşikak kelimesi kullanılmıştır.³

Bunların yanında bu konudaki bazı rivayetlere dayanarak, ayın yarılması hadisesinin bir çeşit ay tutulması olduğunu iddia edenler de olmuştur. Bunlara göre kamer ikiye yarılmış gibi görünmüş, bir kısmı ışıltılamakta devam etmiş, bir kısmı da kapkaranlık kalmıştır.

Tebliğimizin ana konusu itibariyle detaylarına girmediğimiz genel hatlarıyla aktardığımız bu farklı yorum anlayışlarını tahlil edildiğinde özü itibariyle iki temel yorumun olduğunu ve her birini benimseyen yorumcuların, kendi açılarından bazı delillere dayandıkları görülmektedir.

Başlangıç yılları itibariyle birinci yorumu benimseyenler çoğunlukta iken özellikle son dönemlerde ikinci yorumun revaç bulmasının nedeni, yorumcunun yaşadığı çağın tinselliği içinde yorum yaptığı gerçeği ile açıklayabiliriz. Metafizik olayları da fizik imkanlar içinde algılama isteğinin baskınlığı başta da belirttiğimiz gibi metin zihin gerginliği yaratmış ve zihni ameliyede etkin olan çağın makbul akli baskın gelmiştir.

Biz burada yorumcunun önyargıların mahkumu olup olmadığını ya da bu meselenin nasıllığını tartışmayacak, konuyu yine yorum etiği açısından ele alacak, inşikak-ı kamer ve benzeri ayetlerin yorumunda, her devirde o devrin baskın tinselliğinin mahkumu olarak yorumlamanın ne gibi tutarsızlıklara yol açtığını irdeleyecek, bunun alternatifi olarak, yorumda daha fazla çaba sarf ederek nispeten değişmez ölçütlere başvurmanın gereği üzerinde duracağız. Bir başka ifade ile zihin metin geriliminde kolaycı bir tavır yerine hangi yorumu benimserse benimsesin yorumcunun her halükarda yorumunda anlam

³ Ragıp el-İsfahanî, *el-Mufredât fi Ğaribi'l-Kur'ân*, Beyrut, trs , s. 271

bütünlüğüne ve tutarlılığa riayet etmesinin yorum etiği açısından önemini tespit çalışacağız.

Anlam Bütünlüğü Açısından İnşikak-ı Kamer

Tefsir literatüründe farklı çağrışımlar ile kullanılabilir düşüncesiyle tebliğimizde anlam bütünlüğü tabiri ile neyi kastettiğimizi belirtmekte fayda görüyoruz. Biz bu ifade ile “hitap şayet birden fazla cümleden oluşuyorsa cümleler arasında özne-nesne-yüklem gibi unsurlar etrafında uygunluk ya da zıtlık çizgisinde bir anlamlılığın olması, olayın neticede bir bütün halinde tasvir edildiğinde anlamlı ve beşeri, tarihi tepkiler açısından makul olmasını kastediyoruz. Bu bütünlüğün aynı zamanda hitabın işlevsellik yönü ile örtüşmesi, tarihi bulgularla da desteklenmesi anlamı bütünlüğünü daha da kuvvetlendirecektir.

Basitleştirmek gerekirse anlam bütünlüğünün tersi, halk dilinde “saçmalak” olarak tabir edilen durumlar bütünüdür. Kişinin, yüklem özne nesne uyumu olmadan konuşması, tarihi gerçekliğe aykırı hikayede bulunması ya da zaman kipi bilgisi gelişmemiş çocukların bir cümlede şimdiki zaman diğerinde gereksiz yere gelecek zaman kipi kullanması gibi anlam bütünlüğünün olmadığı durumlardır.

Şimdi İnşikak-ı Kamer hadisesinin anlatıldığı 54/Kamer/1 ayetini bu ön bilgiler ışığında ele alalım.

سِحْرٌ وَيَقُولُوا يُعْرَضُوا آيَةً يَرَوْنَ وَإِنَّ الْقَمَرَ وَالسَّاعَةَ اقْتَرَبَتْ
مَنْ جَاءَهُمْ وَلَقَدْ * مُسْتَمِرٌّ أَمْرٌ وَكُلُّ أَهْوَاءِهِمْ وَاتَّبَعُوا وَكَذَّبُوا * مُسْتَمِرٌّ
يَدْعُ يَوْمَ عَنْهُمْ فَتَوَلَّ * النُّدْرُ نَعْنُ فَمَا بِالْغَةِ حِكْمَةٌ * مُرْدَجَرٌ فِيهِ مَا الْأَنْبَاءُ
تُكْرُ شَيْءٌ إِلَى الدَّاعِ

Önce metni anlam bütünlüğü açısından incelerken üzerinde odaklanılması gereken ve ihtilafların kaynağını oluşturan unsurları tespit edelim. Her ne kadar bu unsurları ve ilişkileri çoğaltmak mümkünse de bizce bunların en önemlileri şunlardır.

İnşikak-ı Kamer'in mahiyeti ve zamanı

Ayet ve Sihri Müstemir Kelimelerinin Anlamı

Yalayanların Kimliği ve Yalanladıkları Şey

Bu unsurlar anlam bütünlüğü açısından şu açılardan birbirleri ile ilişkilendirilmelidir.

1- Kıyametin yaklaşması ile ayın yarılması arasındaki mantık ilişkisi

2-Ayet kelimesinin anlamı ile kıyametin yaklaşması ve inşikak-ı kamer arasındaki anlam ilişkisi

3- Yalanlama ve hevaya tabi olma ile şakı kamer arasında zaman ilişkisi

Bu tespitlerden sonra söz konusu ayetler hakkındaki iki temel yorumu inceleyelim.

Anlam Bütünlüğü Açısından İnşikak-ı Kamer Ayetinin Yorumları:

Ayet grubunun birbirinden bağımsız anlamları ile bir bütün halinde anlamlı olması arasında önemli farklar vardır. Anlam bütünlüğü ile biz ayetler arasındaki irtibatı kastediyoruz. İlgili ayet grubundaki her bir ayette yer alan fiillerin failleri ve mefulleri arasındaki ilişkiler ve kelimelerin birbiri ile irtibatı, benimsenen yorum mihverî açısından uyumlu bir bütün oluşturmalı ve zihinlerde ve hâriçte kabul edilebilir mantıklı bir olayı tasvir edebilmelidir.

Bu açıdan Kamer suresi 1-5 ayetlerini ele aldığımızda bu ayetler hakkında var olan her iki yorumun anlam bütünlüğünün sağlanabilmesi için irtibatların şu şekilde kurulması gerektiği kanaatindeyiz.

Saatin yaklaşması inşikak- kamer ilişkisi;

Her iki gruba göre inşikak-ı kamer, saatin yaklaştığının bir göstergesidir.

Ancak birinci gruba göre bu olay olmuştur. Buna göre Mekkeli ilk muhatapların gözleri önünde ay ikiye ayrılmış, bu olayı gören kimselere adeta “bakın ay yarıldı bu kıyametin çok yaklaştığını gösteriyor” denilmiştir.

İkinci yoruma göre ise, Kur’an, muhataplarına olmamış bir olayı yani kıyametin öncüsü olan ayın yarılacağını hatırlatarak, “kıyamet o kadar yaklaştı ki neredeyse ay yarılacak” şeklinde görsel değil sözlü bir ifade söz konusudur.

İkinci ayetin ilk ayet ile ilişkisi;

Birinci ayeti, kıyametin yaklaştığını gösteren fiili bir olayın gerçekleşmesi olarak kabul eden yoruma göre, ikinci ayet ile olan irtibat şöyledir; bu olağanüstü olayı görenler inkarda o denli ısrarlı ve inatçılardır ki; ayın

yanılmasını gördükleri halde iman etmemişlerdir. Bunlar başka bir mucize daha görseler yine yüz çevirecek, bu bir sihirdir diyecek karaktere sahiptirler.

Buna mukabil ilk ayeti geleceğe dair sözlü bir ifade şeklinde anlayan yoruma göre irtibatı şu şekilde olmalıdır; kıyametin yaklaştığı ve neredeyse ayın yanılmak üzere olduğu sözüne inanmayanlar o denli inkarcıdır ki; bırakın sözlü bir ifadeye inanmak bir mu'cize bile görseler inanmaz onu da yalanlar ve sihirdir derler.

Üçüncü Ayet:

Üçüncü ayetin üslubu ve içeriğine bakılınca, ikinci ayetin bir ara cümle gibi olduğu inkarcıların içinde buldukları psikolojiyi tasvir ettiği görülmektedir. Yani birinci ayet ile üçüncü ayet arasındaki irtibat daha net bir şekilde kurulmalıdır.

İlk yoruma göre bu ayette inkarcıların ikinci ayetteki tasvire uygun bir tavır sergiledikleri ve gözleri önünde cereyan eden ayın yanılması şeklindeki mu'cizeyi hevalarına uyararak yalanlamışlardır.

İkinci yoruma göre ise mu'cizeyi bile reddedecek durumda olan inkarcılar ilk ayetteki sözlü ifadeyi hevalarına uyararak yalanlamışlardır.

Dördüncü ve Beşinci Ayetler

Bu ayette inkarcılığı anlatılan bu insanları benzer tavırlardan alıkoyucu vasıf taşıyan hikmetli haberlerin geldiği ancak fayda etmediği anlatılıyor. Bu açıdan yukarıdaki ayetler ile ilişkili olmalıdır.

Birinci yoruma göre önceki toplulukların uyarıcı özelliği mu'cizeleri reddettikleri için cezalandırılmalarıdır.

İkinci yoruma göre ise önceki toplumlar da sözlü mesajları yalanladıkları için helak edilmişlerdi, bari bundan ders alın denilmektedir.

Altıncı Ayet

Bu ayet ve sonrasında sekizinci ayete kadar Peygamber'e hitaben kıyamet gününe kadar onlardan uzak durması istenmiştir. Her iki yorum açısından bunun önceki ayetler ile ilişkisi kurulmalıdır. Zira sekizinci ayetten sonra gelen ayetlerde dördüncü ayette geçen daha önce yaşamış geçmiş kavimlerin yalanlamalarının akibeti ile ilgili Nuh'un kavmi, Ad kavmi, Semud kavmi, Lut'un kavmi, Firavun'un dünyada gördükleri azaplar örnek verilmiş ve

46. ayette yeniden ana konuya dönülerek saaten bahsedilmiş adeta Kur'an'ın muhatapı olan toplulukların yalanlamalarının karşılığının bugünde olacağına işaret edilmiştir.

Görüldüğü gibi surenin oldukça net bir iç düzeni vardır. Bu düzeni de gözeterik her iki yorum açısından Hz. Peygamber'in kimlerden uzak durması gerektiğini belirlemek gerekir. Birinci yoruma göre ayın yarılması mu'cizesini reddedenlerden ikinci yoruma göre birinci ayetteki kıyametin yaklaştığını bildiren sözlü ifadeyi yalanlayanlardan yüz çevirmesi gerekir.

Her iki yorumu benimseyen yorumcular bizce bu veya benzeri - ancak tutarlı- iç bağlantıları kurarlarsa yorumlarında muhatapı anlam bütünlüğü sağlanmış bir yoruma aktarmış olurlar ki bu bizce yorum etiğinin en temel kurallarındandır.

Bundan sonrası yorumu alan muhatapın ayet grubu açısından tutarlı gözükken bu yorumun metnin bütünlüğü ve ondan ortaya çıkan anlam dünyası ile uyuşması ve tarihi gerçekliklere uygunluğuna bakarak bir kabule ulaşabilir.

Bu açıklamalar doğrultusunda nihai anlamda doğru ve yanlış hükmünü vermeden sadece anlam bütünlüğünü kırmak açısından bu ayet gruplarının her iki yoruma göre çevirleri şöyle olmalıdır.

Birinci yoruma göre;

Kıyamet yaklaştı, zira ay yarıldı, Onlar başka bir mu'cize de görseler yine yüz çevirir ve bu süregelen bir sihirdir derler, nitekim onlar bunu da yalanlayıp hevalarına uydular, Ancak her bir işin karara erecektir. Halbuki onlara bu tavırlarını engelleyecek nice haberler gelmişti...

İkinci yoruma göre;

Kıyamet yaklaştı, neredeyse ay yarılacak, onlar herhangi bir mu'cize bile görseler, yine yüz çevirir gelip geçici bir büyüdür derler. Nitekim onlar kıyametin yaklaştığı haberini hevalarına uyarak yalanlamışlardır. Ancak her bir işi karara erecektir. Halbuki bunu engelleyecek onlara nice haberler gelmişti...

Bu çeviriler, daha önce belirttiğimiz ve anlam bütünlüğü açısından kurulmasını gerekli gördüğümüz irtibatlı sadakat gösterilerek yapılmış bir örneklemedir. Bu ayetlerin yorumunda görüşleri benimseyenlerin çeviri ve tefsirlerine bu açıdan baktığımızda yer yer anlam bütünlüğünü koruma

hususunda yeterince hassasiyet gösterilmediği intibayı veren bazı kopukluklar olduğu gözlemlenmektedir.

Mesela ikinci yorumu yani ayın yarılmasını kıyameti gösteren bir alamet olarak gelecekte meydana gelecek bir olay şeklinde yorumlayan, gerek mealinde gerekse tefsirinde bu yorumu benimsediğini açıkça ifade eden Süleyman Ateş'in kimi zaman bir bütünlük arz etse de bazı yerlerde kopukluklar görülmektedir.

Ateş mealinde bu ayet grubunu şu şekilde Türkçe'ye çevirmiştir.

O Saat yaklaştı, Ay yarıldı. Bir mu'cize göreceksiniz olsanız yüz çevirirler ve: "Süregelen bir büyüdür" derler. Yalanladılar, nefislerinin heveslerine uydular. Halbuki her işi yerini bulacaktır. (Allâh'ın kararına kimse engel olamaz) Andolsun, onlara, (bâtında kalmalarını) önleyecek (ibret verici olayları anlatan) haberler geldi.⁴

Bu mealin yanı sıra S. Ateş dipnotta şöyle bir açıklama yapar.

Benzeri birçok âyette olduğu gibi bu âyette de kıyâmet zamanında vukubulacak olaylara dikkat çekilmektedir: Güneşin büzülmesi, Ayın yarılması, yıldızların dağılması da kıyâmet olaylarındandır. Kıyâmetin kesin ve yakın olduğunu belirtmek için, o zamana âidolan Ayın yarılması olayı, geçmiş zaman kipiyle anlatılmıştır. Kur'an'da bu üslûbun örnekleri çoktur. Esasen ikinci âyetteki (yerav), (yu'ridû) fiillerinin, gelecek kipinde olması da, sözü edilen olayın, gelecekte vuku bulacağını gösterir.⁵

S. Ateş benimsediği yorumu tefsirinde şu ifadeleri ile daha da netleştirir. " ...kıyamet alâmetleri olan âlemin düzeninin bozulması olayları başlamak üzeredir, fakat insanlar hâlâ gaflet içinde keyiflerine uydıkları, bir mu'cize dahi görseler ona "büyü" deyip heveslerine devam edecekleri, hiçbir şeyden ibret almayacakları anlatılmaktadır."⁶

Ona göre ayetin anlam bütünlüğü sağlanmış tam yorumu ise şöyledir. "Kıyamet yaklaştı, Ay yarıldı, yani hemen hemen Kıyamet kopup, Ay da yarılmak üzeredir. Fakat şu müşrikler inkârda o kadar kararlıdır ki kıyamet arefesinde Ayın yarıldığını görseler dahi yine kıyametin kopacağına ihtimal

⁴ Süleyman ATEŞ, *Kur'an-ı Kerim ve Yüce Meâli*, İstanbul, trs. s. 527

⁵ Süleyman ATEŞ, *a.g.e.*, s. 527

⁶ Süleyman ATEŞ, *Yüce Kur'an'ın Çağdaş Tefsiri*, İstanbul 1988, C.IX, s. 151

vermezler, bu olaya “büyü” deyip keyif ve heveslerine, gafletlerine devam ederler.⁷

Bu çeviri ve yorumları anlam bütünlüğü açısından ele aldığımızda söz konusu ayetin başta belirttiğimiz anlam örgüleri, zaman kipi uygunluğu ve olaylar arası ilişkiler açısından iyi kurgulamamanın getirdiği bazı zaafılara sahip olduğu görülmektedir.

Mesela birinci ayete geçen “آيَةً” kelimesine, Ateş mealinde, “mu’cize” anlamı verirken, tefsirinde “ayet”, yorumunda ise “kıyamet arefesinde olacak olaylar” manası vermiştir. Hatta yine tefsirinde buna “Kur’an ayeti” anlamı vermenin de muhtemel olduğu söylemiştir ki⁸ bu sonuncusu “ayet görmek” tabirinin bu şekilde kullanılmaması açısından ilginç bir yorumdur. Bu kelimeye net bir anlam verememek ikinci ayet ile birinci ayet arasındaki irtibatı ve kurguyu etkilediği için önem arz etmektedir.

S. Ateş’in bu kelime hakkındaki yorumlarından biri olan “Fakat şu müşrikler inkârda o kadar kararlıydılar ki kıyamet arefesinde Ayın yarıldığını görseler dahi yine kıyametin kopacağına ihtimal vermezler”, şeklindeki yorumu, anlam bütünlüğünü kurma açısından diğerlerine göre daha tutarlı gözükse de bu yoruma göre “آيَةً” kelimesi bir önceki ayette geçen kıyamet alametine refere etmektedir ki; bu durumda kelimenin niçin marife değil de nekra geldiği açıklanmaya muhtaçtır.

S. Ateş’in bu ayet bağlamındaki açıklamalarını, yorum etiği açısından tahlil edersek, muhataplarına bu konuda farklı görüşlerin olduğunu aktarması, kendi görüşünü delillendirmeye çalışması açısından olumlu bir örnek olarak görülebilirse de çeviri ile yorumları arasında aynı kelimelere farklı anlamlar vermesi ve anlam bütünlüğünde kararsız kalışı açısından da olumsuz bir örnektir.

S Ateş gibi ikinci yorumu benimseyen bir diğer kişi de Muhammed Esed’dir. Esed bu ayeti şöyle çevirir.

“The Last Hour draws near, and the moon is split asunder! But if they (who reject all thought of the Last Hour) were to see a sign (of its approach), they would turn aside and say, “an ever-recurring delusion! For they are bent on

⁷ Süleyman ATEŞ, *a.g.e.*, C.IX, s. 153

⁸ Süleyman ATEŞ, *a.g.e.*, C.IX, s. 156

giving it the lie, being always wont to follow their own desires. Yet everything reveals its truth in the end. And withal, there has come unto them many a tidings that should have restrained (their arrogance) far-reaching wisdom (was held out to them): but (since) all warnings have been of no avail, turn thou away from them.”⁹

“Son saat yaklaşır, Ay parçalara ayrılır.¹⁰ (son saat düşüncesini tümüyle reddedenler) (onun yaklaştığını dair) herhangi bir işaret görseler, yüzlerini çevirir, bu hep yinelenen / olagelen bir kuruntu derlerdi. Onlar sürekli kendi arzularına tabi olmaya alışık oldukları için bunu da yalanlamaya çabaladılar. Yine de sonunda her şey gerçekliğini ortaya çıkarır. Buna ilave olarak onlara “tekebbürlerini” engelleyecek bir çok haber de gelmişti. Geniş kapsamlı bir hikmet (de onlara sunulmuştu.) Fakat bütün uyarılar boşa gittiği (için) sen de onlardan yüz çevir.”¹¹

M. Esed, bu çeviriyi yapmakla beraber adeti olduğu üzere dipnotlar ile yorumunu daha da netleştirmiştir. O öncelikle bu hadisenin Hz. Peygamber zamanında yaşanmış bir olay olduğuna dair görüşleri aktarmış, ardından burada kastedilen hadisenin son saat yaklaştığında gerçekleşecek bir olay olmasının kesinliğini ifade etmiş bu görüşünü de Ragıp ve Zemahşeri'nin görüşleri ile delillendirmiştir.¹²

Esed, yorumunda, gerek parantezler ile gerekse dipnottaki açıklamaları ile anlam bütünlüğü konusunda hassas olduğunu gösteren ifadeler kullanmıştır. Mesela Ragıp'ın inşikak-ı kamer'i kıyamet öncesi vuku bulacak kozmik felaket olarak yorumlamasının, son saat ile inşikak-ı kamer ifadeleri arasındaki ilginin kurulması açısından da makul gözüktüğünü belirtmiştir.¹³

Esed'in yorumunu tahlil ettiğimizde saatin yaklaşması ve ayın yarılması hadisesi S. Ateş'in yorumundan farklı olarak ilk muhataplara saatin yaklaştığını ifade etmeyi değil, kıyamet yaklaşınca ayın yarılacağını haber vermektedir. Ancak son saati redde şartlananalar için bunun herhangi bir işaretini görmek bir

⁹ Muhammad ASAD, *The Message of The Qur'ân*, Gibraltar 1993, s. 818-819

¹⁰ Esed'in mealini Türkçe'ye çevirenler, bu ifadeyi Türkçe'de olayın gelecekte olacağını kesinliğini ifade için gelecek zaman kipi ile çevirmişler bunu da dipnotta belirtmişlerdir.

¹¹ Ayetlerin çevirisinde *The Message of The Qur'ân*'in Türkçe çevirisinden de istifade edilmiştir. Bkz. Kur'an Mesajı, İstanbul 1997, s. 1087

¹² Muhammad ASAD, *a.g.e.*, s. 818-819; *Kur'an Mesajı*, s.1087-1088 Esed'in Ragıp bu yorum doğrulanabilir bulmaktadır şeklindeki nitelemesini referans verdiği eserde teyid edecek bir ifade bulunmamaktadır. Bkz. Ragıp el-İsfahanî, *el-Mufredât fi Garibi'l-Kur'ân*, s. 271

¹³ Muhammad ASAD, *a.g.e.*, s. 818; *Kur'an Mesajı*, s.1087

anlam ifade etmeyecektir. Esed bu görüşüne uygun olarak “آية” kelimesini kıyametin yaklaştığını gösteren bir delil olarak “a sign” olarak karşılamıştır. Bunu herhangi bir delil olarak çevirmek mümkündür ki; bu da yorumun iç tutarlılığı açısından önemlidir. Ancak bu durumda bile anlam bütünlüğü açısından birinci ayet ile ikinci ayet arasında bir kopukluk devam etmektedir. İkinci ayette belirtilen tavra sahip insanların anlatılması ile birinci ayette gelecekte olacak bir olayın anlatılması arasında nasıl bir ilişki vardır. Acaba Kur’an diğer anlatımlarına bakıldığında kıyametin alametleri görüldüğü bir anda inkarcılar hala sihir v.s gibi yaftalamalarda mı bulunurlar.

Bu yorumu benimseyenlerden bir diğeri Hüseyin Atay’dır. Atay söz konusu ayetleri şöyle çevirir:

Saat yaklaşır, ay yarılr. Onlar bir delil görünce gene yüz çevirirler ve “Süregelen bir büyü” derler. Yalanlarlar da kendi heveslerine uyarlar. Ama her işin karar kılacağı bir ölçüsü vardır. ¹⁴

Bu çeviride de inşikak- kamer olayı, geniş zaman kipi ile değerlendirilmiştir. Ancak ikinci ayette “gene yüz çeviriler” ifadesi, bu kişilerin doğal olarak önceden de bir şeyden yüz çevirdikleri anlamını içerir ki; birinci ayetteki inşikak- kamer gelecekte olacaksa acaba neden yüz çevirmişlerdi sorusunu getirir. Ayrıca bu durumda delil görünce yüz çevirmek ile inşikak-ı kamer arasındaki anlam bağı net değildir.

Bu üç örnek, başta da belirttiğimiz gibi inşikak-ı kameri gerçekleşmiş bir mu’cize olarak kabul edememe tarzında bir zihinsel kabule göre yapılmış yorumlardır. Böylesi bir durumda, yaşanan çağın baskın kabulü, yorumcуда bir ön kabule dönüşmekte yorumcu metni tahlil etmeden doğrudan bu ön kabulü merkeze alan bir sonuca ulaşmaktadır. Bunun sonucunda yorumcu her ne kadar anlam bütünlüğünü kurma hassasiyeti gösterse de bunu gerçekleştirmekte metni merkeze alan yoruma göre daha fazla problemlerle karşılaşmakta, bunları aşabilmek için de metin üzerinde hayli tasarrufta bulunmak mecburiyetinde kalmaktadır.

Bunun yanında birinci yorumu yani ayın yarılmasını gerçekleşmiş bir mu’cize olarak kabul edenler arasında da anlam bütünlüğü hususunda gerekli netliği gösteremeyenler olduğu görülmektedir.

---

¹⁴ Hüseyin ATAY, *Kur’an Türkçe Çeviri*, Ankara 2002, s. 527

Mesela, Elmalılı bu ayette zikri geçen hadiseyi bir mu'cize olarak yorumlamış ve şöyle çevirmiştir.

“Yaklaştı Saat, yarıldı Kamer. Hâlâ bir âyet görseler yüz çevirip derler: müstemir bir sihir. Yalan dediler, hevâlarına uydular, halbuki her emir müstektır. Celâlim hakkı için onlara kıssalardan öyleleri de geldi ki onlarda zecredecek Bir hikmeti baliga, fakat inzarlar faide vermiyor. Sen de onlardan yüz çevir, o gün ki çağırıcı görülmedik müdhiş bir şey'e çağırır.”¹⁵

Elmalı'da kurgusunda emin olmadığı için bir taraftan “آية” kelimesine, mu'cize anlamı verirken, dördüncü ayette inkarcıların tekbini anlatırken onların yalanladıkları şeyi belirlerken, tek bir anlam yerine birinci ayete verilebilecek her üç anlamı “Peygamber (s.a.v)’i ve getirdiği haberleri ve gösterdiği âyetleri ve mu'cizeleri yalana nispet edip inkar eylediler.”¹⁶ beraber vererek açıklamıştır. Halbuki şayet bu ayet grubu belirli bir olayı tasvir ediyorsa yalanladıkları şey de birinci ayetin içeriğine uygun olmalıdır.

Bunun yanında Elmalı'nın anlam bütünlüğünü koruma hassasiyeti gösterdiği yerler olduğunu da görüyoruz. Mesela ikinci ayette geçen ve anlam bütünlüğü açısından önemli olan “müstemir” kelimesini izah ederken şöyle der: Bu kelimeye çeşitli anlamlar verilmiştir. Bunlardan iki tanesi “mürûr” mastarından türetilmiş olup, birincisi; Türkçe'ye sürekli yenilenen, hep ola gelen, tekrar eden gibi olayın birden fazla olduğunu gösteren bir manadır, diğeri; gelip geçici anlamındadır. Bir diğeri mana “mirre”den türetilmiş olup, kuvvetli, sağlam gibi anlamlara gelir¹⁷, meselâ Ömer Rıza Doğrul Tanrı Buyuruğu'nda¹⁸ böyle çevirmiştir.

Elmalılı bu anlamları aktardıktan sonra nüzul sebebi ve anlam bütünlüğü açısından bir tercihte bulunarak “Sihir manasına yakışan gelip geçici manasına olmaktır. Âyat ve mu'cizatın tevaliy ve teakübüne yakışan da, kuvvetli ve mütemadi ma'nâsıdır. Binaenaleyh hepsinin bir vechi vardır. Yukarıda geçtiği üzere kamerin inşıkakı gördükleri vakit Ebu Kebşe'nin oğlunun sihri, bakalım etraftan gelecek yolculara soralım dediler. Gelenler de gördüklerini söyleyince sihri müstemir dediler diye rivayet olunduğuna göre burada “kuvvetli ve ıttıradlı” ma'nâsı kastedilmiş olmak iktiza eder. Halbuki sihir, her ne de olsa

¹⁵ Elmalılı Muhammed Hamdi YAZIR, *Hak Dini Kur'an Dili*, İstanbul C. VII, s. 4620

¹⁶ Elmalılı Muhammed Hamdi YAZIR, *a.g.e.*, s. 4638

¹⁷ Elmalılı Muhammed Hamdi YAZIR, *a.g.e.*, s. 4638

¹⁸ Ömer Rıza Doğrul Tanrı Buyuruğu, İstanbul, trs. C.II, s. 818

bâtil olacağından demeleri, şaşkınlıkla bir nevi tenakuza düşmüş olduklarını iş'ar eyler.”¹⁹

Görüldüğü gibi Elmalı, anlam bütünlüğü açısından örnek olacak bir tavır ile bu kelimenin mevcut anlamlarından hangisinin söz konusu kontekse uygun olduğunu araştırarak karar vermiştir.

Birçok tefsirde ele alınan ve Elmalı'nın da üzerinde durduğu ikinci ayette geçen “سَمَرٌ” kelimesi anlam bütünlüğü açısından son derece önemlidir. Buna karşılık özellikle ayın yarılmasını kıyamet anında gerçekleşecek bir olay olarak kabul eden yorumu benimseyenlerin buna dikkat etmedikleri görülmektedir. Onların kabulüne göre “سَمَرٌ” kelimesine, “süregelen /hep olagelen” anlamı verilemez. Zira onlara göre muhataplar daha önce zaten herhangi bir mu'cize görmüş değildirlere ki; bu yeni mu'cizeye eskiden devam ede gelen bir sihir demiş olsunlar. Bunun yerine onların yorumuna göre inkarcıların karşılaşacakları ayın yarılması olayına gelip geçici demeleri gerekir. Ancak ele aldığımız örneklerden hiç biri (S. Ateş, Esed, Atay) bu anlamı vermemiş, Ateş, süregelen, sürekli kalıcı, Esed, yinelenen olagelen, Atay, süregelen şeklinde anlamışlardır.

Halbuki bize göre mu'cizeyi kabullenemeyen ikinci yorum açısından anlam bütünlüğü kurabilmek için, bu kelimeye, “bir mu'cize de göreceksiniz olsalar bu gelip geçici bir sihirdir” demeleri gerekir.

Bu ayet grubu, anlam bütünlüğünü sağlamak için daha geniş ve farklı açılardan ele alınıp incelenebilirse de biz konuyu daha ziyade yorum etiği bağlamında değerlendirdiğimiz için bu kadarıyla iktifa ediyoruz. Bunun neticesinde her iki yorumu anlam bütünlüğü açısından incelediğimizde birinci yorumun bu bağları kurma açısından daha kolay olduğunu söyleyebiliriz.

Mesela Elmalı bu ayet grubunu şu şekilde yorumlamıştır. Onun yorumunu özetlersek, Ayın yarılması kıyametin yaklaştığını gösteren hissi bir mucizedir. Buna göre müşrikler mekki ayetlerde kıyametten, ahiretten ve azaptan bahseden ayetler üzerine inkarda ısrar etmeleri üzerine kıyametin vuku bulacağına bir delili olan dünyada ayın yarılması gerçekleştirilerek Allah'ın bu tür değişiklikler yapmaya muktedir olduğu gösterilmiştir. İkinci ayetteki “Ayet” mu'cize anlamındadır bir önceki ayette geçen inşikak-ı kamere atfen başka bir

¹⁹ Elmalı Muhammed Hamdi YAZIR, *a.g.e.*, s. 4638

mu'cize de görseler yüz çeviriler anlamı taşır. Bu pasajda da ayet tabiri ile aslında onlar mu'cize istemekte samimi olmadıkları başka bir ayet gösterilse de yalanlayacakları belirtilmiştir. Üçüncü ayette “Yalanlayanlar”, Mekke müşriklerdir. İnşikak-ı kameri yalanlamışlar ve kıyametin olmayacağını hevalarına uyararak iddia etmişlerdir.

Görüldüğü gibi bu anlayışta metin üzerinde herhangi bir tasarrufta bulunmadan akıcı ve birbiri ile bağlantılı bir şekilde olay izlenebilmektedir.

Durum böyle iken neden metin üzerinde bu denli tekellüfe başvuru yorum daha revaç bulmakta, hatta bu uğurda metinsel ve mantıksal bütünlük bile gözetilmeden kolaycı bir tavır ile ayetler çevrilmekte ve yorumlanmaktadır. Bunun en önemli sebebi başta belirttiğimiz metin ve zihin gerilimidir. Yaşadığımız çağın tinselliği ile malul yorumcu zihnen ve tarihen inşikak-ı kamer olayının vukuunu kabul etmede zorlanmasıdır. Bu nedenle metnin ifadelerinde zamansal değişimler yapılmakta hakikatten mecaza kaçış gibi tasarruflara meyledilmektedir. Şayet böyle bir gerilim olmasaydı bu tasarrufları yapar mıydık? Bu sorunun cevabı hayır olsa gerek..

Bunun bir göstergesi neredeyse aynı muhteva ve üsluba sahip olan Enbiya suresinin ilk ayetlerinde inşikak-ı kamer gibi bir olay olmadığı için metinde bu tür yorumlara gidilmeden olduğu gibi anlaşılmasıdır.

Kamer	Enbiya
<p>القَمَرُ وَإِنْ وَانْشَقَّ السَّاعَةَ اقْتَرَبَتْ سِحْرٌ وَيَقُولُوا يُعْرَضُوا آيَةَ يَرَوْنَ أَهْوَاءَهُمْ وَاتَّبَعُوا وَكَذَّبُوا مُسْتَمِرٌّ مُسْتَقِرٌّ أَمْرٌ وَكُلٌّ</p>	<p>غَفْلَةٍ فِي وَهُمْ حَسَابُهُمْ لِلنَّاسِ اقْتَرَبَ مَنْ ذَكَرَ مَنْ يَأْتِيهِمْ مَا مَعْرُضُونَ وَهُمْ اسْتَمَعُوهُ إِلَّا مُحَدَّثِ رَبَّهُمْ وَأَسْرُوا قُلُوبُهُمْ لَاهِيَةَ يَلْعَبُونَ بَشَرٌ إِلَّا هَذَا هَلْ ظَلَمُوا الَّذِينَ النَّجْوَى وَأَنْتُمْ السِّحْرَ أَفْتَأُونَ مِثْلَكُمْ تُبْصِرُونَ</p>

<p>Saat <u>yaklaştı</u>, ay yarıldı.</p> <p>Onlar <u>bir delil görünce gene yüz çevirirler</u> ve “Süregelen bir <u>büyük</u>” derler.</p> <p>Yalanlarlar da <u>kendi heveslerine uyarlar</u>. Ama her işin karar kılacağı bir ölçüsü vardır. 54/Kamer</p>	<p>İnsanların hesabını görme zamanı <u>yaklaştı</u>, Fakat onlar hâlâ dalgınlık içinde <u>yüz çeviriyorlar</u>. Rablerinden kendilerine gelen her <u>yeni bildiriye</u>, ancak <u>gönülleri oyalanarak eğlenerek</u> dinlerler. .... Siz, göz göre göre <u>büyüye</u> mi kapılıyorsunuz?”</p>
--	---

Söz konusu iki ayet grubu muhteva ve üslup açısından birbiri ile çok benzer olmasına karşın Kamer suresinde inşikak-ı kamer gibi kabullenilmesi zor bir olayı barındırması itibarıyla “اِقْتَرَبَ” ifadesi geniş ya da gelecek zaman kipi ile çevrilirken Enbiya suresinde mazi olarak çevrilebilmektedir. Halbuki yorum etiği açısından metin ve zihin gerilimi aşılırken ulaşılan sonuç metnin her yerini kapsayacak ölçekte yansıtılmalı, Enbiya suresinde de Kamer suresindeki benzer yorumlar yapılması gerekirdi. Ele aldığımız yorumculardan (S. Ateş, H. Atay ve M. Esed) sadece Muhammed Esed’in bu tutarlılığı gösterdiği görülmektedir.

Tebliğimizi şöyle bir soru ile bitirmek istiyoruz. Şayet islami kaynaklar dışında herhangi bir kaynakta da inşikak-ı kamerin vuku bulduğu aktarılsaydı bu metin aynı yapısı ile karşımıza gelseydi bu günkü yorumlara gidermeydik? Ya da ileride teknolojik gelişmeler veya tarihi kaynaklarda yeni bazı bilgilere ulaşılsa bu defa metni normal haline çevirecek miyiz.?

Acaba yorumcu devrin isteklerine göre mi metni yorumlamalı yoksa daha tutarlı olan başka bir yöntem mi başvurmalıdır. Etik değerler açısından

Sonuç

Yorum etiği Kur’an yorumlarında daha fazla gündeme getirilmesi gereken bir konu olmalıdır. Bunun içinde yorum süreci tartışılmalı ve Kur’an’ı yorumlarken ne oluyor sorusunu daha fazla irdelemeliyiz. Öncelikle yorumcu muhatapları ile Kur’an metni arasında üstlendiği köprü vazifesini doğru bilgilere

dayalı bir bilgilendirme ile icra etmelidir. Birden fazla anlama/ yorumlamanın mümkün olduğu durumlarda muhatabı detaya girmese de en azından kendi yorumunun bir tercih olduğunu ve farklı yorumların da varlığını bildirmelidir. Ayrıca yorum sürecinde yaşanan gerilimler fark edilmeli değişen harici etkenlere dayalı yorum yerine daha tutarlı nisbeten sabit yorum kriterlerine dayanmalıdır. Zira metni dışlayan ya da odağın dışına alarak harici kabullere dayalı yorumlar ile metin zihin gerilimini aşmaya çalışmak yorumda bütünlüğü bozmakta ve zihinsel değişimlere göre değişmektedir.

Yorum etiğini tartışmadan sadece muayyen ayetlere ve yorumları üzerinde tartışma yapmak neticede yorumcu ile muhatapları arasındaki güvensizliği çözemeyecek hatta metne yani Kur'an'a yansıyan bir güven bunalımını daha derinleştirecektir.

Bu bağlamda örnekleme çalıştığımız inşikak-ı kamer ayetinde farklı yorumlar olmakla beraber, biz her iki yorumda da anlam bütünlüğünü sağlamaya çalıştık. Bunlar arasında olayın geçmişte vuku bulduğuna dair yorum bize göre anlam bütünlüğünü sağlama açısından daha az tekellüflü olduğu ve ayrıca Kur'an'ın üslubu, sure bütünlüğü, anlam örgüsü, metne bağlılık, islami tarih verileri açısından daha tutarlı gözükmektedir. Bunun yanında Arap diline gramer ve müfredat açısından bağlı kalınması, hakikat anlamlar ile yetinilmesi ve tekellüflü yorumlara ihtiyaç bırakmaması da bu görüşü tercihte etkin gözükmektedir.